

90%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%94%D1%8E_(2014).

7. Правовий режим окупованої території. URL: <https://www.i-law.kiev.ua/правовий-режим-окупованої-території/>

***Ковмир Нікіта Сергійович,**
курсант Військового інституту
Київського Національного Університету
Науковий керівник:
Коропатнік Ігор Михайлович,
начальник кафедри військового права
Військового інституту Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ЧАСТИНИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Відповідальність за самовільне залишення частини (далі СЗЧ) передбачена ст. 172-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) та ст. 407 Кримінального кодексу України (далі ККУ). Із початком повномасштабного вторгнення РФ до України, в умовах воєнного стану явище СЗЧ стало реальною загрозою національній безпеці, справжнім викликом для правової системи та військової управлінської ланки країни.

Суб'єктом правопорушення є військовослужбовець, об'єктом – національна безпека. Здійснюючи таке діяння, військовослужбовець завдає шкоди обороноздатності як елементу національної безпеки України, а отже – правоохоронюваним інтересам держави і, відповідно, кожного громадянина щодо забезпечення та підтримання конституційного порядку (ст. 1, ст. 2, ст. 17 Конституції України). При цьому варто звернути увагу на такі фактори оцінки завданої шкоди, як: обстановка здійснення, термін перебування в та повторність правопорушення.

Питання вирішення проблеми стало особливо гостро зі збільшенням кількості фактів здійснення СЗЧ в умовах бойових дій та проведенні мобілізації громадян до Збройних сил України. До моменту внесення змін до законодавства Законом № 8271 від 13.12.2022 за здійснення СЗЧ в умовах воєнного стану була передбачена як кримінальна, так і адміністративна

відповідальність. Це надавало можливість правопорушнику уникнути кримінальної відповідальності, що унеможливлювало забезпечення регулятивної функції юридичної норми через відсутність достатнього покарання.

Першою законодавчою відповіддю на це став Закон № 8271, яким внесено зміни до ККУ, КУпАП та інших законодавчих актів. Законом було виключено адміністративну відповідальність за СЗЧ в умовах воєнного стану, посилено санкції за це саме правопорушення в мирний та особливий період (крім воєнного стану), а в Кримінальному законі прибрано часові орієнтири та посилено покарання. Фактично було зведено можливість правової оцінки до кваліфікації даного правопорушення як злочину відповідно до ст. 407 ККУ, що спричинило необхідність кримінально-процесуального забезпечення абсолютно всіх випадків здійснення СЗЧ.

Дане рішення законодавчої влади не мало відповідного виконання органами досудового розслідування та застосування національними судами через відсутність системності та узгодженості в діях вищевказаних гілок влади, особливо в виконавчому аспекті. Як наслідок, більшість справ не мали судового розгляду, орган досудового розслідування власним рішенням визначав абсолютну більшість випадків (в разі перебування в СЗЧ до 10 днів) малозначними, з чим важко погодитись, зважаючи на об'єкт посягання – національна безпека України в умовах воєнного стану. Рішення в справах, які все ж були розглянуті в судовому порядку під час розгляду апеляції щодо відмови слідчого вносити дані про діяння з ознаками злочину, передбаченого ст. 407 ККУ, до ЄРДР, зобов'язували орган досудового розслідування вчинити вищевказані дії та провести відповідне досудове розслідування. Слід зазначити, що саме велика кількість фактів вчинення правопорушення з ознаками даного злочину стала основною причиною неспроможності забезпечення виконання юридичної норми органами досудового розслідування. Було порушено один із основних принципів кримінального права – принцип законності. Це наштовхує на думку щодо реформації правової системи у військовій сфері, створення окремих органів та інституцій, передачу їм повноважень щодо розслідування відповідних правопорушень та інших процесуальних елементів.

Законом України № 3233 від 13.07.2023 було повторно внесено зміни до ККУ та Кримінального процесуального кодексу України. Закон є дійсним і встановлює кримінальну відповідальність тільки у випадку незаконної відсутності військовослужбовця у військовій частині понад 3 доби, але не більше 30 діб. Незаконну відсутність військовослужбовця понад 30 діб слід кваліфікувати як дезертирство відповідно до ст. 408 ККУ за ознакою мети ухилення від проходження військової служби. Зміни в Законі забезпечили диференціацію кваліфікації випадків СЗЧ на кримінально карані злочини та дисциплінарні порушення, за вчинення яких Дисциплінарним статутом ЗСУ передбачено відповідне стягнення. Дисциплінарна відповідальність не є достатнім стримуючим фактором, в той час як норма Кримінального кодексу в більшості випадків не застосовується через її фактичне саботування

органами досудового розслідування та прокуратурою, що спричиняє зростання динаміки кількості фактів вчинення даного злочину. Наслідком цього є відчуття безкарності, що негативно впливає на дисципліну в підрозділах Збройних сил України та правову свідомість суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4239>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
5. Закон «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст. 197.
6. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13.12.2022.
7. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень» від 13.07.2023.

Ковтун Діана Сергіївна,
*студентка навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник:
*Назаренко Ольга Анатоліївна
старший викладач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук*

ПРАВОСВІДОМІСТЬ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Незважаючи на швидкоплинність політичних змін, які відбуваються у сучасному світі, необхідно завжди пам'ятати про права та свободи людини, забезпечення яких вимагає від держави сприяння удосконаленню в середині її суспільства рівня правової культури громадян. Правомірну поведінку особи безумовно формує правосвідомість, яка виступає певним джерелом, що